

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrtleta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 16. maja 1866. ~

Gospodarske stvari.**Priporočilo tkavskih ščetíc.**

„Novice“ so že večkrat kmetiškim našim gospodarjem na srce govorile, naj nekoliko opustijo pridelovanje žita, ker mu je cena zmiraj nizka in mu tudi veliko poskočila ne bode, zato, ker so nas železnice pomaknile blizu ogerskim in hrvaškim deželam, kjer se prideluje sila veliko žita. Svetovali smo tedaj, naj se kmetovavci naši poprimejo obilnejšega pridelovanja klaje, živinoreje, sadjoreje, murbo- in sviloreje, pridelovanja sladkorne pese, hmelja in sploh tacihi pridelkov, s katerimi se mora kupčija začeti domá ali v druge dežele, — sploh tacihi pridelkov, da kmetovavec zmore velike davke in da more še živeti od zemljišča svojega.

Al pri tem je treba dobro prevdariti: kaj da more vsak po svoji zemlji in po svojem kraju z dobičkom pričeti, da izpod kapa ne pride pod ploho.

Štajarskim gospodarjem je ena tacihi rastlin dobro znana, in to je tkavska ščetica ali ščetka ali veliki striček (Weberkarde, dipsacus fullorum), ker po časniku štajarske kmetijske družbe se je 1863. leta čez 18 milijonov pridelalo teh ščetek (glavic), ktere rabijo tkavci in suknarji. Ako se tisoč (tavžent) teh glavíc prodá po 1 gold. in pol, iznaša ta pridelek 27.000 gold., ki jih dežela skupi eno leto.

Ker omenjeni časnik „Wochenbl. der steir. LWG.“ po obilnih skušnjah popisuje pridelovanje tkavskih ščetíc, podamo ta poduk tudi mi našim gospodarjem. Tako-le se glasi:

Kakor se pridelovanje svile (žide) najbolj izplačuje, ako se bolj na malo gospodar ž njim peča, tako se splačuje tudi pridelovanje tkavskih ščetíc ne na prevelicah prostorih, ampak bolj na malih, zakaj pridelovanje to hoče imeti veliko pridnih rok in veliko skrbí.

Tkavska ščetica ali veliki striček je dveletna rastlina, ktera zahteva močno zemljo, pa ne take, da bi jo bil gospodar še le pred setvijo tega semena pognojil, zato naj se seje to seme še le tretje leto po močnem frišnem gnojenji.

Rahla peščena zemlja ni dobra za ščetice, pa tudi prav težka, mokra ilovična ne. Najbolj jim tekne peščena ilovnata zemlja.

Najbolje seme je francozko, ktero se zmiraj gotovo dobro dobiva od trgovca gosp. Franceta Roča, ki ima svojo štacuno za sukno v Gradcu na voglu ulic, ki se „Murgasse“ imenujejo in kateri štacuni se pravi „pri belem križu“ (zum weissen Kreuz); tudi c. k. kmetijska štajarska družba ga ima.

V nekterih krajih sejejo to seme sušca meseca, včasih še na sneg, ali do srede malega travna na njivo,

kjer je zimska pšenica ali rž vsejana; zadnja leta so ga tudi začeli sejati v vrste (kakor po žnori) in kadar je vreme suho, ga z valarjem povalijo, da se seme bolje na zemljo pritisne. Da je bolje, ako se seme v vrste seje in ne po širocem, je gotovo; vrste se delajo, kakor pri turšici, po 2 čevlja saksebi.

Bolje pa je seme sušca meseca ali v prvi polovici malega travna sejati na dobro pripravljeno grêdo in tako sajenic (flanc) si izrediti kakor pri zelji itd. Take sajenice se potem malega srpana (julija), velicega srpana (avgusta) ali septembra (kimovca) presadí na dobro pripravljeno, močno njivo v vrste (kakor zelje) po 1 čevlju narazen; med vrsto in vrsto pa naj ostane za 2 čevlja prostora.

(Dal. prih.)

Gospodarska skušnja.

* Tudi bčele imajo svoje zajednice ali nametnice, to je, živali, ki se zaredé v njihovem životu kakor pri drugi živini in človeku. Francozki naravoslovec Duchemin je po dveletnih skušnjah našel zajednice (parasite) v bčelah, ki se zaredé od cvetočih sončnih róz, kadar bčele v njem nabirajo prah za med. Zdravilo, kako se preženo zajednice, ni nobeno znano.

Obrtniške stvari.**Cesarska postava o rudarskih davkih.**

1. dne malega srpana (julija) letošnjega leta zadobi moč nova postava, ktera ima rudokopstvu (rudarii) nekoliko polajšati breme.

Ta postava zapoveduje to-le:

1. Po postavi od 28. aprila 1862 je moral, kdor je hotel slediti po kaki rudi in da bi najdel kak nov rudnik, za vsako tako sledstvo plačati vsako leto 20 gold. Ta nova postava od 29. sušca letošnjega leta znižuje to davščino od 20 na 4 gold.

2. Ob enem se po tej postavi tudi za vsak enojni odmerek (Bergwerksmass) davšina od 6 gold. 30 kr. zniža na 4 gold.

3. Davek od dohodkov rudarskih v dovoljenih odmerkih železnih in svinčenih rudnikih se od 1. januarja 1866. do konca leta 1870. zniža od 5. odstotkov (percentov) na 3 odstotke čistega dohodka.

4. Dohodnina (davek) od rudnikov sploh se v prihodnje ima odmerjati za vsako leto po tem, kakoršen je poprejšnje leto čisti dohodek bil.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtoleta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrtoleta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 23. maja 1866. ~

Gospodarske stvari.

Priporočilo tkavskih ščetíc.

(Konec.)

Če se seme tkavskih ščetíc tako seje, kakor se seje žito (in ne v vrstah), se ga za oral (joh) 6 do 12 bokalov potrebuje. Bokal semena (ne posebno čistega) tehta 22 lotov, v enem lotu je 5600 do 5640 zrn. Ker na 1 oralu more 28.000 sajenic (flanc) rasti (vsaka rastlina potrebuje 2 štirjaška čevlja prostora), je en maselec ali 5 lotov in pol dobrega in kaljivega semena dovolj, da se sajenic izredí za en oral. Da je pa kmetovavec brez vse skrbi, naj pol bokala ali 10 do 11 lotov semena na en oral zemlje poseje.

Če se seme počez ali v vrste med ozimino žito spomladi seje, se njiva po žitni žetvi s kako ostro brano povleče, da se strnišče z njive odpravi, potem se pa njiva z železnimi grabljami tako sèm ter tje pregrabi, da je njiva popolnoma čista. Čez kakih osem ali štirnajst dni se njiva srkbnò prekoplje in sajenice ob enem bolj razmerno presadé, tako, da kar je moč, vsaka enako veliko prostora dobí.

Kadar so sajenice že nekoliko odrastle, se v drugič okopljejo, kar se po navadi v drugi polovici vélicege srpana (avgusta) opravi, ob enem se pregoste sadike presadijo na bolj prostorne kraje. Drugo spomlad se rastline še enkrat ali dvakrat okopljejo.

Če se pa meseca malega ali vélicege srpana ali kimovca močne sajenice posadé, se mora njiva po rži ali pšenici, ječmenu ali ovsu, zgodnjem krompirji itd. prav globoko preorati.

Sajenice se morajo, kar se le dá, pred dežjem o oblačnem vremenu ali saj zjutraj ali zvečer presajati, ne pa o vročini okrog poldneva. Da se morajo presajene sadike, če dežja primanjkuje, pogostoma zalivati, menda ni treba posebej priporočevati.

V drugem letu je obdelovanje ščetíc, naj so vsejane ali posajene, enako in tako-le:

1. Ščetičevje se spomladi enkrat, in če je treba, tudi dvakrat okoplje, in o okopovanji v jeseni in spomladi se rastline z zemljo nekoliko osujejo. Pri tem osipanju se mora pa na to gledati, da nič prsti v sredo rastline, to je, med srčna peresa ne pride, sicer ščetice rade gnijó ali saj ne rastejo veselo.

2. Če se vidi, da je treba ščetičnih sadik spomladi tù in tam vdrugeč posajati, se mora na to gledati, da se z zemljo, kakor so se iz zemlje vzele, tako tudi z zemljo presadé.

3. Kadar so rastlinam stebila po čevlji visoka izrastla, se jim morajo okoli stebila rasteča, liju (trah-tarju) podobna peresa preparati, da se voda v njih ne

zbira, ki ščeticam škoduje. Preparajo se peresa lahko s prstom, s kakim lesom, vilicami ali pa z nožem.

5. Spodnji stranski odrastki, kateri po navadi le majhne ščetice nastavljajo, naj se osmukajo, da gornji temveč rastejo.

5. Zgornja ali glavna ščetica (tako imenovana glava, ki je vrh poglavitnega stebila), kakor tudi vse krivenčaste ščetice, ki niso lepo izrastle, naj se, koj ko se prikažejo, odpravijo, da ostale bolj popolnoma svojo rast dovršijo.

6. Ščetice začnó od zgorej doli cvesti, in ko se je cvetje prikazalo blizo do srede glave, se upognejo in ulomijo tako, da visijo kakor na 6 palcev (colov) dolgem recli.

Na Štajarskem se začne ščetična žetev večidel sredi malega srpana (julija), v bolj severnih krajih pa še le meseca vélicege srpana ali pa še celó kimovca.

Pravi čas žetve zadeti, je poglavitna naloga umnega gospodarja, ker ravno pravi čas žetve največ pripomore, da so ščetice dobre in več vredne. Če se prezgodaj požanjejo, pozgubé sekirice ali zakrivljene pleve glavice svoje ostre špice; če se pa pozneje žanjejo, so prekrhke in se o rabi lahko lomijo.

Najboljši čas žetve je, kadar glavice od vrha do tal popolnoma odcvetó. Zdaj se odrežejo glavice (ščetice) in se jim pusté štible 6 do 9 palcev dolge; prenesejo se na kak zračen kraj in se prav redko raztresejo, da se prav hitro posušé.

Ker se glavice ob enem času ne prikažejo vse kmalu in tudi ne cvetó v enakem času, tedaj tudi ne dozore vse kmalu, ampak ene poprej, ene pozneje; zato se mora ščetično polje po prvi žetvi vsaki teden po dvakrat pregledati in zrele ščetice porezati.

Kdor nima pripravnega kraja, da bi ščetice sušil, naj 8 do 12 glavice na koncu štibela skup zveže, in tako skup zvezane storže na kak senčnat pa zračen kraj, kakor turšico, obesi, le na solnce ne.

V drugi polovici vélicege srpana (avgusta), ko so se ščetice do dobrega posušile, se znajo na velike kupe zmetati, brez vse skrbi, da bi se spridile.

Potem se ščetice otrebijo plev, štible se jim prikrajsajo pri večih za 2 do 3, pri manjših pa za 4 palce na dolgost, pokvečene glavice se odberó in s poti spravijo. Potem se seštejejo in za prodaj odločijo.

Pri umnem obdelovanji se na enem oralu okoli 200.000 lepih in koristnih, kakih 20 do 50.000 pa manjših in slabijih ščetíc pridela. Najnižja cena dobrih in lepih ščetíc za tisoč (tavžent) glavice je 1 gold. in pol do 2 gold. Slabo blagó je po pol gold.

Akoravno skrbno obdelovanje ščetíc veliko dela prizadeva, je pri vsem tem prav lahko, ki ga morejo večidel opravljati otroci in priletni ljudje, ki niso za težko delo. Zato je ta pridelek priporočila vreden.

Štajarci svoje ščetice večidel v Avstrijo, na Marško, Česko in v Šlezijo prodajajo.

Jože Kiegerl,
viši vrtnar štaj. kmet. družbe.

Gospodarska skušnja.

* Petrolej ali kamno olje res pokončá uši in bolhe na rastlinah. To morem jez po svoji skušnji potrditi, ki sem, kakor so „Novice“ svetovale, dal dve žlici tega olja v navadno vrtnarsko škropilnico z vodo napolnjeno in poškropil s to dobro pomešano vodo ušivo breskvovo drevó. Ko bi pihnil, je zginil ta mrčes.

Jože Debevec, posestnik v Ljubljani.

Podučne stvari.

Pisma do naših ljudi po Kranjskem

o novih srenjskih zadevah.

4. Pismo.

Od domoljubnega prijatelja na deželi so nam prišla sledeča vprašanja:

1. Komu naj občine, ki se hočejo drugi pridružiti, ali od druge oddružiti, svojo prošnjo podajo: deželnemu odboru ali deželni vladi?

2. Kteri možje naj tako prošnjo podpišejo, ali ves odbor? ali samo njega večina? in kakošna večina? In kako je ravnati tedaj, ko se hoče kaka soseska oddružiti, na priliko, ko bi se hotela soseska sv. Trojice oddružiti od dosedanje občine Brezoviške; ali prošnjo podpišejo samo Trojiški odborniki? ali tudi Brezoviški? ali kdo?

3. Dosedanje občine po moravški fari, postavimo, nimajo nobena svojega lastnega premoženja, zunaj, ko bi se zakupščina (štantnina) za lov premoženje imenovala. Moravska vas ima tudi sejmarino od štantov ob sejmi. Praša se tedaj, ako bi se hotele te občine združiti ali razdružiti, ali je poprej treba kakega zménka zastran skupnega premoženja in skupnih bremen? ali se tak zmenek naredi pismeno in priloži prošnji; ali pa je morebiti dovolj, če se on v prošnji samo omeni?

4. Ali je potem še posebne prošnje treba, da bi se opravila združenih občin skupaj opravljala?

5. Ko bi se združilo več občin v eno, in bi se imel voliti občinski odbor, kteri župan naredi popis ali imenik volivcev? ali vsak za-se, ali eden za vse? ali za vsako občino posebej? ali za vse skupaj? in kako se potem voli odbor?

Ker so ta vprašanja prav po praktičnem življenji posneta, mislimo svojim dragim rojakom ustreči, če očiten odgovor damo, in po tem, kakor si mi občinsko postavo tolmačimo, svoje misli razodenemo.

Na vprašanje 1. Tukaj je razločevati: ali gre samo za združenje ali tudi za razdruženje. Če se hoče samo občina z občino združiti, takrat se podá prošnja deželnemu odboru (§. 2. obč. post.); če bi se pa hotela kaka soseska od ene občine oddružiti in drugi pridružiti, takrat gre prošnja po dečelnem odboru do deželnega zbora (§. 3. obč. post.)

Na vprašanje 2. Če se hoče občina z občino združiti, to sklene, kakor vsako drugo reč, občinski odbor v seji. Sklep se zapiše v zapisnik, ktereга podpišejo po dozdanji postavi (§. 106.) župan, zapisovalec in tisti odbornik, ktereга odbor za to odloči; po novi postavi (§. 48.) pa glavar, dva odbornika in zapisovalec. Ta zapisnik se potem priloži prošnji, in prošnjo podpišejo župan (glavar), en svetovalec in dva odbornika (§. 108. stare in §. 53. nove postave). — Dokler

nove volitve niso storjene, ima se s takim sklepom ravnati po stari postavi; po volitvah bo veljala zastran tega nova postava. — Želeti bi bilo, da bi občine, ktere se mislijo z družimi združiti, to še pred novimi volitvami storile, da bi ne bilo treba dvakrat voliti. — Ko bi se pa hotela kaka soseska od občine oddružiti, mora njena prošnja iti do deželnega zbora, kar se bo móglo še le zgoditi, kedar zbor pride skupaj. Ker taka soseska nima svojega posebnega odbora, napravijo prošnjo tisti, ki imajo pravico voliti za občinski odbor, in jo podpišejo vsi ali pa saj njih večina. Najljajša in najkrajša pot, to se vé, bi bila, ko bi šli ti volilci ali njih večina do okrajne (kantonske) gosposke, pa bi ta njih prošnjo vzela v zapisnik.

Na vprašanje 3. Dovolj je, ako se v prošnji pové, da občina nima svojega posebnega premoženja, in ako ga ima, da obdrži tudi v združbi vsaka svoje, in da se ima ž njim po postavi ravnati. Le ko bi se hotela oddružiti kaka soseska od občine, s ktero ima kako skupno premoženje ali skupni dolg, takrat bi zastran razdelitve bilo treba posebne pogodbe, ktera naj bi se storila pred okrajno gosposko, in v zapisnik zapisala.

Na vprašanje 4. V prošnji, s ktero se prosi za združenje dveh ali tudi večih v eno, ni treba nič omenjati zastran skupnih opravil, ker se samo po sebi ume, da se bodo v združenih občini skupno opravljala.

Na vprašanje 5. Najpred je treba privoljenja za združitev; potem naj naredi vsak dozdanji župan imenik volilcev svoje občine in ga podá županu tiste občine, s ktero se druge hočejo združiti. Ta naredi po §. 17. volitvenega reda skupni imenik z volečimi razdelki, in se sploh ravna po tem, kar §. 17. ukazuje.

Prošnja za združenje občine z občino bi se utegnila tako-le narediti:

Odbor —ske občine je v seji —. maja t. l., kakor se vidi iz zapisnika tukaj priloženega sklenil, da se dozdanja, —ska občina združi z Moravsko v eno samo politiško občino, tako da preneha biti sama svoja, in da postane zanjaprej podobčina Moravske.

Zastran premoženja govori sejni zapisnik, da vsaka občina, — kakor — obdrži svoje, in da se ž njim ravna in gospodari po postavi.

Po omenjenem sklepu občinskega odbora prosijo tedaj ponižno podpisani, da bi slavni deželni odbor v sklenjeno združitev blagovoljno privolil.

V — dne —. maja 1866.

N. N. odbornik.

N. N. odbornik.

N. N. župan.

N. N. svetovalec.

Kaj je svoboda?

Dobrovoljne besedice kmetom slovenskim.

(Konec.)

Urban. Saj je res po tem, kar ste nam, gospod dohtar, povedali, gospodarstvo države nekako podobno gospodarstvu v občini (srenji).

Gospod. Poslušajta me na dalje. Občini na čelu stoji glavár, ki se imenuje župan; on ima svoje odbornike in svétnike. Na čelu državi pa stoji glavár, ki ali po očetu svojem podeduje (erba) najvišjo oblast in se imenuje cesar ali kralj, vojvoda ali knez, kakor so države bolj ali manj mogočne, — ali pa tak, ki ga vselej ljudstvo voli za nekoliko let, kakor v občinah župana in se imenuje prvosednik. Une države se zovejo monarhije ali samovlade, te pa republike ali ljudovlade.

Miha. Tedaj so tudi take države, v kterih ljudstvo svoje vladarje tako voli kakor mi župane? Tega nisem še vedel.

Miha. Moj Bog! kako pa ljudstvo vse to dela in opravlja, saj še v soseski je težko gospodariti.